

EUTIMIE MURGU ȘI MAREA ADUNARE NAȚIONALĂ DELA LUGOJ

DE: DR. AUREL COSMA JUN.

Dintre multele suferințe pe care le-a îndurat neamul românesc din Banat atâta amar de vreme, una dintre cele mai dureroase și simțite era supunerea bisericii românești și subjugarea clerului nostru stăpânirii ierarhiei sârbești. În contra acestei stări deplorabile au luptat la începutul secolului trecut o pleiadă întreagă de bărbați luminați și naționaliști înfocați, în frunte cu îndrăznețul apostol al dezrobirii noastre bisericesti Dimitrie Țichindeal. Lupta odată deschisă, ea a fost continuată fără șovăire și cu multă hotărâre, iar în anul 1848, când atmosfera încărcată de nenumăratele păcate ale trecutului a început să fie înbușată de ideile de libertate, cari s'au adăpostit repede în sufletele pline de separanțe ale popoarelor desnădăjduite, neamul românesc din Banat a fost și el prins de aceste curente noi ale ideilor de libertate. Românii bănățeni au socotit că sosise momentul mult așteptat și dorit în care se vor putea scutura de jugul ierarhiei sârbești. Promotorul acestei mișcări era avocatul Eutimie Murgu, cel mai înverșunat și intransigent dușman al Sârbilor, care pentru intensificarea acestei lupte și pentru ducerea ei la izbândă a convocat pe ziua de 27 Iunie 1848 o mare adunare națională la Lugoj. Această adunare prezidată de Eutimie Murgu a votat o moțiune care cuprindea următoarele puncte:

1. Înarmarea poporului român să se facă după putință în res-timp de șase zile pentru defensivă; iar după ce va fi înarmat poporul de către stat, să pășească în ofensivă.

2. Armele confiscate din partea oficianților de stat să se redea poporului.

3. Se alege căpitan suprem al Banatului *Eutimie Murgu*, însă *via petitionis*.

4. Episcopii actuali bănățeni să fie supuși căpitanului suprem, — iarăși *via petitionis*.

5. Naționalitate și pe seama Românilor.

6. Introducerea limbei române în toate dicasteriile Banatului, cu excepțiunea corespondențelor purtate cu ministerul, cari se vor face în limba maghiară.

7. Poporul depune jurământ pentru frățietate, patrie și pentru naționalitatea română.

8. Adunarea numește vicar episcopesc pe protopopul *Petrovici* din Lipova pentru diecesa Timișoarei, iar pe protopopul *Vuia* pentru diecesa Vârșetului.

După cum vedem această moțiune a adunării dela Lugoj este o adevărată hotărâre națională, care tranșează cele mai importante chestiuni ale Românilor bănățeni de atunci. Chestiunea dezrobirii bisericii românești de sub ierarhia sârbească a fost rezolvată. S'au ales episcopi români. Clerul și credincioșii noștri și-au văzut deschise ori-

zonturile unei vieți libere pentru biserica lor. Aceste ecouri ale adunării, sintetizate în moțiunea de mai sus, sunt lămurite și comentate de Eutimie Murgu în raportul său adresat Ministerului de interne prin care aduce la cunoștința Ministerului rezoluțiile aduse în adunarea dela Lugoj. Vorbind despre felul cum a decurs această adunare și manifestarea poporului român în contra ierarhiei sârbești, iată cum se exprimă Eutimie Murgu:

„... poporul strigând din toate părțile, că de vreme ce acești Sârbi, ca străini atât de primejdioși, nu sunt aleși după lege, în sinodul diecesan, ci în potriva voinței poporului, cu puterea vârați în scaunele episcopoești, din această cauză ei nici nu pot fi socotiți de episcopi cu chemare duhovnicească, ci numai usufructuari fizicești ai foloaselor materiale, toți cu un glas strigară declarându-i de scoși din posturile lor. Deci după-ce clerul, din partea poporului întreat fiind, tot asemenea declară strigând să fie lipsiți din posturile lor, căci nici însuși nu le va mai cunoaște puterea episcopoească, nici va mai primi dela ei vreo poruncă... Cu un glas hotărâtor strigară de *neatârnată biserică și eparchia română* de către biserica și eparchia sârbească. Și fiindcă se cunoscu că metropolia Timișoarei, ce se află vacantă, trebuie să-și redobândească obișnuitul său metropolit românesc, de bunăoară pentru-că acesta precum și episcopii sunt a se alege într'o anume adunare bisericească, până la ținerea acestei adunări se făcu întrebarea: cine să ocârmuiască diecesele până la alegerea altor episcopi, după canoanele bisericești, cu putere legiuită? La aceasta răspunse tonul poporului, că prezidentul să propună bărbați vrednici din ceata preoțească spre a fi denominați de popor de vicari ai vacantelor scaune a metropoliei și episcopiei; deci dintre mai mulți propuși se aleasă de vicar general metropolitan domnul protopop din districtul Lipovei, *Dimitrie Stoichescu alias Petrovici*, iar de vicar al episcopescului scaun de Caransebeș se aleasă *Ignație Vuia* protopopul Vârșetului și se hotărâ, ca punerea în lucrare a acestei măsuri dictate de frica primejdiilor să se ceară dela cinstitele ministerii.”

Natural că atitudinea luată de poporul român în adunarea dela Lugoj și aceste hotărâri ale lui nu puteau fi văzute cu ochi buni de către biserica sârbească, care își temea supremația sa. Deținătorii puterii ierarhice sârbești își dădeau seama că sufletul acestei mișcări și cel mai mare dușman al lor este Eutimie Murgu. Căutau deci orice mijloc ca să contrabalanseze și să zădărnicească această luptă pe care o duceau Românii pentru dezrobirea bisericii lor strămoșești. Între aceste mijloace se poate socoti și o scrisoare circulară a episcopului Panteleimon Jifcovici din Timișoara, pe care a adresat-o protopopilor din diecesa sa și în care combate acțiunea lui Eutimie Murgu. Un exemplar din această scrisoare se găsește înregistrată în protocolul Protopopiatului din Băile-Buziaș sub numărul 507 al anului 1848. Grație protopresbiterului actual al acestui tract, a domnului Ioan Gheția, am putut avea o copie de pe această scrisoare pe care, având în vedere importanța ei, o reproduc aici în întregime, mai ales că ea este inedită și până acum necunoscută.

Preabinecuvintate Protopresbiter și Binecuvintată Preoțime Parohială !

Nouă iubiți !

Făcându-mise înștiințare vrednică de încrezământ, cumcă un avocat Eutimie Murgu într'o adunare în 15/27 Iunie a. c. prin trântsul la Lugoj chemată până la acea îndrăznire de margine sau slobozit, cât au publicat acolo oarecărui număr a preoțimii și poporului, ca până atuncea, până ce nu va urma dela Ministerium altă vreo rânduală, să nu se aibe Numele Nostru ca a cuviinciosului Episcop diecezan a păzitei de Dzeu Eparhii acesteia a se pomeni în rugăciuni, și să ni-se tăgăduiască toată aplecăciunea în cele bisericesti. Binecuvințeniile Voastre bine știți, cumcă noi ca legiuit pus Episcop sântem dela Maiestatea sa al nostru atotpreandurat Domn Înparat și Craiu Ferdinand prin Atotpreanaltul Komisarui fostul atuncea Feoișpan a Măritului Comitat Torontal Hertelendi în păzita de Dzeu Eparhie aceasta a Timișorii ca actualnic diecezan Episcop întroduși și ca așa feiu cu serbare vestiți, și cu prilejul acesta Diploma Noastră dela Maiestatea sa izdată, ku Atotpreanalta însaș subscrierea sa scrisă în Biserică fu procețită, în carea se poruncește atotpreanalt, ca Nouă ca Episcopului diecezan să aibe a Ni se arăta în cele bisericesti aplecăciunea și ascultarea datoară, și cumcă aceasta trebuie să Ni se arete, deci fieștecarele preot, cel ce se lapădă de aceasta, însaș Maiestății sale atotpreanduratului Domn Înparat și Craiu al nostru se inprotivește. întroduce în Țară turburare și cade sub grea pedeapsă precum mirenească așa și bisericescă adecă a lăpădării din rândul preoțesc. Noi ne nădăim cumcă Preoțimea Noauă subpusă va ave atâta pricepere, ca publicația zisului Murgu să o țină a fi fără socoteală și de răs vrednică și ca așafeliu nu o va băga în seamă, nimic mai puțin, ca să nu se pornească vreun Preot mai slab după dânsa și sa se subjuge nencunjuratei pedepse, de lipsă aflarăm a fi subpusa Noauă Preoțime de toată alunecarea în toată întâmplarea a o feri și a o îndrepta, ca precum e datoară ea însaș mai ales în vremile aceste turburoase cu toată sârguința pilda a fi întru acurata ținere a rândului, păcii și a desevărșitei aplecăciuni cătră legiuita stăpânire mirenească și duhovnicească, așa și pe creștinii lor dela Noi încredințați într'acea a îi povățui, având altmintrelea pentru nengrijirea aceasta însuși sieși foarte neplăcute urmări a prescria.

Împărtășind aceste prin Binecuvințenia Voastră Binecuvintatei Preoțimi parohiale a districtului Nostru, Vă îndireptăm dimpreuna ca îndată după primire slobozind țirculariul acesta prin districtul Vostru să orânduși înscrierea dânsului în Protocolul cuviincios.

Intr'altele cu bunăvoire Arhipastorească suntem Binecuvințeniei Voastre

Timișoara, în 26 Iunie 1848

preavoitor de bine

PANTELEIMON JIVCOVICI m. p.

episcop.